

Ποιας χώρας η νομοθεσία ισχύει;

Περιεχόμενο που παρέχεται από

European Judicial Network
(in civil and commercial matters)

 Ελλάδα

Όταν μία έννομη σχέση μεταξύ ιδιωτών, έχει στοιχεία που τη συνδέουν με περισσότερα από ένα κράτη (στοιχείο αλλοδαπότητας), τότε, σε περίπτωση που θα προκύψει μία διαφορά, ο Έλληνας Δικαστής δεν θα εφαρμόσει υποχρεωτικά το ελληνικό δίκαιο, αλλά θα ερευνήσει, μέσω του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, για το ποιο δίκαιο πρέπει να εφαρμοστεί (εφαρμοστέο δίκαιο). Το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο είναι ένας μηχανισμός που λειτουργεί με κανόνες σύνδεσης, οι οποίοι καθορίζουν το εφαρμοστέο δίκαιο, δηλαδή, τις διατάξεις του δικαίου μίας χώρας, είτε αυτής του δικαστή που δικάζει είτε μίας άλλης χώρας. Ο καθορισμός του εφαρμοστέου δικαίου από τους κανόνες σύνδεσης, γίνεται μέσω ενός ή περισσότερων συνδέσμων. Ο σύνδεσμος είναι το χαρακτηριστικό εκείνο στοιχείο (συνδετικό στοιχείο) μίας διαφοράς με στοιχείο αλλοδαπότητας, που ενεργοποιεί συγκεκριμένο κανόνα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου για να καθορίσει ποιο είναι το συγκεκριμένο εφαρμοστέο δίκαιο, δηλαδή, αν είναι το ελληνικό δίκαιο ή το δίκαιο μίας αλλοδαπής πολιτείας (σύγκρουση των νόμων).

1 Πηγές δικαίου

Βασική πηγή για την εξεύρεση του εφαρμοστέου δικαίου είναι οι ελληνικοί νόμοι. Στην έννοια του νόμου υπάγονται και οι διεθνείς συμβάσεις, πολυμερείς και διμερείς, που η Ελλάδα έχει υπογράψει και οι οποίες, από τη στιγμή της κύρωσής τους με νόμο, ισχύουν ως ελληνικό εσωτερικό δίκαιο. Επίσης, στην έννοια του νόμου εντάσσεται και το δίκαιο που παράγει η Ευρωπαϊκή Ένωση και, ειδικότερα, οι κανονισμοί. Δεδομένης της συνεχούς αύξησης των ιδιωτικών συναλλαγών, σε διεθνές επίπεδο, τόσο σε αριθμό, όσο και σε είδος, σημαντικό ουσιαστικό έργο, παρότι δεν αποτελεί τυπική πηγή, στην κάλυψη κενών στο μηχανισμό του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, μέσω του οποίου υποδεικνύεται το εφαρμοστέο δίκαιο, επιτελεί η ελληνική νομολογία και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.1 Εθνικοί κανόνες

Οι βασικές διατάξεις βρίσκονται στον Αστικό Κώδικα (ΑΚ), άρθρα 4-33, αλλά υπάρχουν και σε άλλους νόμους, όπως π.χ. στο νόμο 5325/1932 περί συναλλαγματικής και γραμματίου εις διαταγήν, άρθρα 90-96 και στο νόμο 5960/1933 περί επιταγής, άρθρα 70-76.

1.2 Πολυμερείς διεθνείς συμβάσεις

Μερικές από τις πολυμερείς είναι:

Σύμβαση της Γενεύης της 19.5.1956, για τη χερσαία μεταφορά, που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το νόμο 559/1977.

Σύμβαση της Χάγης της 5.10.1961, για τις συγκρούσεις των νόμων που αφορούν τον τύπο διατάξεων διαθήκης, που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το νόμο 1325/1983.

Σύμβαση της Χάγης της 15.11.1965, περί επιδόσεως δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το νόμο 1334/1983.

Σύμβαση της Χάγης της 19.10.1996, για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση, την

εκτέλεση και τη συνεργασία ως προς τη γονική ευθύνη και τα μέτρα προστασίας των παιδιών, που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το νόμο 4020/2011.

1.3 Κύριες διμερείς συμβάσεις

Μερικές από τις διμερείς διεθνείς συμβάσεις είναι:

Σύμβαση δικαστικής αρωγής σε αστικές και ποινικές υποθέσεις μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Αλβανίας της 17.5.1993, που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το νόμο 2311/1995.

Σύμβαση - Συνθήκη Φιλίας, Εμπορίου και Ναυτιλίας μεταξύ Ελλάδος και Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής της 3.8.1951, που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το νόμο 2893/1954.

2 Εφαρμογή των κανονων που διεπουν τη συγκρουση των νομων

2.1 Υποχρέωση του δικαστή να εφαρμόζει τους κανόνες σχετικά με τη σύγκρουση νόμων αυτεπαγγέλτως

Όταν ο κανόνας σύνδεσης του ελληνικού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου καθορίζει ως εφαρμοστέο κάποιο αλλοδαπό δίκαιο, ο Έλληνας Δικαστής το λαμβάνει υπόψη του αυτεπαγγέλτως, δηλαδή, χωρίς να απαιτείται να το επικαλεστούν οι διάδικοι και οφείλει να ερευνήσει ποιες είναι οι διατάξεις του αλλοδαπού δικαίου που εφαρμόζονται (άρθρο 337 ΚΠολΔ).

2.2 Παραπομπή

Όταν οι κανόνες του ελληνικού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου υποδεικνύουν την εφαρμογή ενός αλλοδαπού δικαίου, εφαρμόζονται οι ουσιαστικού δικαίου διατάξεις του, δηλαδή, γίνεται παραπομπή μόνο σε αυτές και όχι στις διατάξεις του αλλοδαπού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου (άρθρο 32 ΑΚ), οι οποίες, με τη σειρά τους, μπορεί να καθορίζουν, ως εφαρμοστέο, το ελληνικό δίκαιο ή κάποιο τρίτο αλλοδαπό δίκαιο.

2.3 Μεταβολή του συνδετικού στοιχείου

Συχνά, κατά τη διάρκεια μίας έννομης σχέσης, ο σύνδεσμος (το χαρακτηριστικό στοιχείο) αυτής αλλάζει, π.χ. μεταφορά έδρας εταιρείας σε άλλη χώρα, με αποτέλεσμα να αλλάζει και το εφαρμοστέο δίκαιο. Το ποιο δίκαιο, τελικά, θα εφαρμοστεί, καθορίζεται από κανόνες που ρητά προβλέπουν τη λύση, διαφορετικά, ελλείψει τέτοιων κανόνων, ο Δικαστής εφαρμόζει είτε το αρχικά, πριν από την αλλαγή του συνδέσμου, είτε το μεταγενέστερα, μετά από την εν λόγω αλλαγή, εφαρμοστέο δίκαιο, είτε συνδυάζει και τα δύο, ανάλογα με τις ατομικές περιστάσεις της κάθε περίπτωσης.

2.4 Εξαιρέσεις από την κανονική εφαρμογή των κανόνων σχετικά με τη σύγκρουση νόμων

Όταν ο μηχανισμός του ελληνικού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, μέσω του κανόνα σύνδεσης, υποδεικνύει την εφαρμογή κανόνα αλλοδαπού δικαίου, που προσκρούει στις θεμελιώδεις αντιλήψεις περί ηθικής και δικαίου, όπως αυτές επικρατούν στην ελληνική δημόσια τάξη (άρθρο 33 ΑΚ), τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, που κρίνεται συγκεκριμένη υπόθεση, ο Έλληνας Δικαστής δεν θα εφαρμόσει τη συγκεκριμένη διάταξη του αλλοδαπού δικαίου, ενώ θα εφαρμόσει τις υπόλοιπες αλλοδαπές διατάξεις (αρνητική λειτουργία). Αν, όμως, μετά τον αποκλεισμό της αλλοδαπής διάταξης, υφίσταται κενό νόμου στο αλλοδαπό δίκαιο, αυτό θα καλυφθεί με την εφαρμογή του ελληνικού δικαίου (θετική λειτουργία).

Τρόπο προστασίας των συμφερόντων της ελληνικής έννομης τάξης αποτελεί, επίσης, η θέσπιση κανόνων άμεσης εφαρμογής. Οι κανόνες αυτοί ρυθμίζουν ιδιαίτερα σημαντικά θέματα στις εσωτερικές έννομες σχέσεις του κράτους και εφαρμόζονται άμεσα από τον Έλληνα Δικαστή και στις υποθέσεις με στοιχείο αλλοδαπότητας, για την επίλυση των οποίων δεν μπαίνει σε κίνηση ο μηχανισμός του ελληνικού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.

2.5 Απόδειξη αλλοδαπού δικαίου

Για την εξεύρεση του εφαρμοστέου αλλοδαπού δικαίου, ο Έλληνας Δικαστής έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει όποιο μέσο κρίνει κατάλληλο. Η γνώση του μπορεί να στηρίζεται σε νομικές πληροφορίες που είτε κατέχει από προσωπική του γνώση, είτε το αναζητεί στα πλαίσια διεθνών συμβάσεων (πολυμερών και

διμερών), όπου τα κράτη - μέλη αναλαμβάνουν σχετική αμοιβαία υποχρέωση παροχής πληροφοριών, είτε από εγχώριους και αλλοδαπούς επιστημονικούς οργανισμούς. Στην περίπτωση όπου η εξεύρεση του εφαρμοστέου αλλοδαπού δικαίου καθίσταται δυσχερής ή άκαρπη, ο Έλληνας Δικαστής μπορεί να ζητήσει ακόμα και τη συνδρομή των διαδίκων, χωρίς, ωστόσο, να περιορίζεται από αυτά που του προσκομίζουν (άρθρο 337 ΚΠολΔ).

Κατ' εξαίρεση, ο Έλληνας Δικαστής εφαρμόζει το ελληνικό δίκαιο και όχι το εφαρμοστέο αλλοδαπό, στην περίπτωση που, ενώ έγιναν όλες οι προσπάθειες για την εξεύρεση των διατάξεων του αλλοδαπού δικαίου, αυτό δεν κατέστη δυνατό.

3 Κανόνες συγκρούσης νομων

3.1 Συμβατικές ενοχές και δικαιοπραξίες

Ο Έλληνας Δικαστής αναζητεί το εφαρμοστέο δίκαιο στη μεγάλη πλειοψηφία των συμβάσεων και δικαιοπραξιών με στοιχείο αλλοδαπότητας, που καταρτίστηκαν από τη 17.12.2009, με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 593/2008 - Ρώμη Ι. Ο γενικός κανόνας ορίζει, ότι εφαρμοστέο είναι το δίκαιο που επέλεξαν τα μέρη.

Για τις συμβάσεις και δικαιοπραξίες που καταρτίστηκαν, κατά τη χρονική περίοδο, από την 1.4.1991 μέχρι τη 16.12.2009, το εφαρμοστέο δίκαιο αναζητείται με βάση την Κοινοτική Σύμβαση της Ρώμης, της 19 Ιουνίου 1980, με όμοιο γενικό κανόνα με αυτόν του παραπάνω Κανονισμού.

Για όλες τις κατηγορίες των συμβατικών ενοχών και δικαιοπραξιών, που εξαιρούνται ρητά από το πεδίο εφαρμογής των παραπάνω Κανονισμού και Σύμβασης, καθώς και για αυτές που έχουν καταρτιστεί πριν από την 1.4.1991, το εφαρμοστέο δίκαιο αναζητείται μέσω του άρθρου 25 ΑΚ, με όμοιο γενικό κανόνα με αυτόν του Κανονισμού.

3.2 Εξωσυμβατικές ενοχές

Ο Έλληνας Δικαστής αναζητεί το εφαρμοστέο δίκαιο στις ενοχές από αδικοπραξία, στις ενοχές από αδικαιολόγητο πλουτισμό, στη διοίκηση αλλοτρίων και στην ευθύνη από διαπραγματεύσεις, από την 11.1.2009, με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 864/2007 - Ρώμη ΙΙ. Ο γενικός κανόνας ορίζει, ότι εφαρμοστέο είναι το δίκαιο της χώρας στην οποία επέρχεται η ζημία.

Για τις αδικοπραξίες που δεν εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής του παραπάνω Κανονισμού, καθώς και για τις αδικοπραξίες που έχουν λάβει χώρα πριν από την 11.1.2009, το εφαρμοστέο δίκαιο αναζητείται μέσω του άρθρου 26 ΑΚ, με όμοιο γενικό κανόνα με αυτόν του Κανονισμού.

Στις ενοχές από αδικαιολόγητο πλουτισμό, που έχουν γεννηθεί πριν από την 11.1.2009, σύμφωνα με την ελληνική νομολογία, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο του κράτους που, με βάση το σύνολο όλων των ειδικών συνθηκών, αρμόζει περισσότερο.

3.3 Προσωπική κατάσταση, ζητήματα που συνδέονται με την οικογενειακή κατάσταση (επώνυμο, κατοικία, ικανότητα)

-Το φυσικό πρόσωπο

Επώνυμο, κατοικία

Με δεδομένο ότι το επώνυμο και η κατοικία αποτελούν ιδιότητες εξατομίκευσης του φυσικού προσώπου, το εφαρμοστέο δίκαιο, ως προς αυτές, αναζητείται, κάθε φορά, στα πλαίσια συγκεκριμένης βιοτικής σχέσης που πρέπει να ρυθμιστεί. Έτσι, λ.χ., ως προς τους συζύγους, το επώνυμο και η κατοικία τους ρυθμίζονται από το δίκαιο που διέπει τις προσωπικές τους σχέσεις, κατ' άρθρο 14 ΑΚ, ενώ, ως προς τα ανήλικα τέκνα, ρυθμίζονται από το δίκαιο που διέπει τις σχέσεις μεταξύ γονέων και τέκνων, κατ' άρθρα 18-21 ΑΚ.

Ικανότητα

Για τα θέματα που αφορούν την ικανότητα κάθε προσώπου, Έλληνα ή Αλλοδαπού, να είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, να ενεργεί δικαιοπραξίες, να είναι διάδικος και να συμμετέχει αυτοπρόσωπα σε δίκη, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο του κράτους την ιθαγένεια του οποίου έχει το πρόσωπο (άρθρα 5 και 7 ΑΚ, 62

εδ. α' και 63 παρ. 1 ΚΠολΔ). Στην περίπτωση που, Αλλοδαπός, σύμφωνα με το δίκαιο ιθαγένειάς του, δεν έχει δικαιοπρακτική ικανότητα ή ικανότητα για αυτοπρόσωπη δικαστική παράσταση, ενώ, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο έχει τις παραπάνω ικανότητες (με εξαίρεση στις δικαιοπραξίες οικογενειακού, κληρονομικού και εμπράγματος δικαίου για ακίνητα εκτός Ελλάδας), εφαρμοστέο είναι το ελληνικό δίκαιο (άρθρα 9 ΑΚ και 66 ΚΠολΔ).

-Το νομικό πρόσωπο

Για τα θέματα που αφορούν την ικανότητα δικαίου και δικαιοπραξίας των νομικών προσώπων, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο της έδρας του νομικού προσώπου, κατ' άρθρο 10 ΑΚ. Σύμφωνα με την ελληνική νομολογία, ως έδρα θεωρείται η πραγματική και όχι η καταστατική.

3.4 Θεμελίωση νομικής σχέσης μεταξύ γονέα και τέκνου, συμπεριλαμβανομένης της υιοθεσίας

3.4.1 Θεμελίωση νομικής σχέσης μεταξύ γονέα και τέκνου

Τα θέματα των σχέσεων γονέων και τέκνων αφορούν τους μεταξύ τους δεσμούς συγγένειας και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που γεννώνται από αυτές.

Εφαρμοστέο δίκαιο για το αν ένα παιδί θεωρείται ότι έχει γεννηθεί εντός έγκυρου γάμου ή εκτός γάμου (άρθρο 17 ΑΚ):

- του κράτους που ρυθμίζει τις προσωπικές σχέσεις της μητέρας του παιδιού και του συζύγου της, κατά το χρόνο γέννησης του παιδιού, όπως αυτό καθορίζεται στο άρθρο 14 ΑΚ
- αν ο γάμος έχει λυθεί πριν τη γέννηση, του κράτους που ρύθμιζε τις προσωπικές σχέσεις της μητέρας του παιδιού και του συζύγου της, κατά το χρόνο λύσης του γάμου, όπως αυτό καθοριζόταν, κατ' άρθρο 14 ΑΚ.

Εφαρμοστέο δίκαιο για τις σχέσεις των γονέων με το παιδί που έχει γεννηθεί εντός γάμου, ακόμα και αν λυθεί ο γάμος:

Ο Έλληνας Δικαστής αναζητεί το εφαρμοστέο δίκαιο στη Σύμβαση της Χάγης της 19.10.1996, για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση, την εκτέλεση και τη συνεργασία ως προς τη γονική ευθύνη και τα μέτρα προστασίας των παιδιών, που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το νόμο 4020/2011, σχετικά με τα θέματα της γονικής ευθύνης και τα μέτρα προστασίας των παιδιών, εφόσον πρόκειται για εφαρμογή δικαίου κράτους μέλους της παραπάνω σύμβασης.

Όταν πρόκειται για μη συμβαλλόμενο κράτος στην αμέσως παραπάνω σύμβαση ή για θέματα που δεν ρυθμίζει η παραπάνω σύμβαση, το εφαρμοστέο δίκαιο, κατ' άρθρο 18 ΑΚ, είναι:

- όταν έχουν την ιθαγένεια του ίδιου κράτους, του κράτους αυτού
- αν μετά τη γέννηση απέκτησαν κοινή νέα ιθαγένεια, του κράτους της τελευταίας κοινής ιθαγένειας
- όταν πριν τη γέννηση έχουν διαφορετική ιθαγένεια και μετά τη γέννηση δεν αλλάζει η ιθαγένειά τους ή, αν πριν τη γέννηση έχουν την ίδια ιθαγένεια, αλλά με τη γέννηση αλλάζει η ιθαγένεια των γονέων ή του παιδιού, του κράτους της τελευταίας κοινής συνήθους διαμονής τους κατά τη διάρκεια της γέννησης
- αν δεν έχουν κοινή συνήθη διαμονή, του κράτους την ιθαγένεια του οποίου έχει το παιδί.

Εφαρμοστέο δίκαιο για τις σχέσεις της μητέρας και του πατέρα με το παιδί που έχει γεννηθεί εκτός γάμου (άρθρα 19 και 20 ΑΚ):

- όταν έχουν την ιθαγένεια του ίδιου κράτους, του κράτους αυτού
- αν μετά τη γέννηση απέκτησαν κοινή νέα ιθαγένεια, του κράτους της τελευταίας κοινής ιθαγένειας
- όταν πριν τη γέννηση έχουν διαφορετική ιθαγένεια και μετά τη γέννηση δεν αλλάζει η ιθαγένειά τους ή, αν πριν τη γέννηση έχουν την ίδια ιθαγένεια, αλλά με τη γέννηση αλλάζει η ιθαγένεια των γονέων ή του παιδιού, του κράτους της τελευταίας κοινής συνήθους διαμονής κατά τη διάρκεια της γέννησης
- αν δεν έχουν κοινή συνήθη διαμονή, του κράτους την ιθαγένεια του οποίου έχει ο πατέρας ή η μητέρα.

Εφαρμοστέο δίκαιο για τη διατροφή του τέκνου από τους γονείς:

Ο Έλληνας Δικαστής αναζητεί το εφαρμοστέο δίκαιο, από τη 18.6.2011, με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 4/2009,

όπως αυτό προσδιορίζεται από το Πρωτόκολλο της Χάγης της 23ης Νοεμβρίου 2007. Ο γενικός κανόνας ορίζει, ότι εφαρμοστέο είναι το δίκαιο της χώρας όπου έχει τη συνήθη διαμονή του ο υπόχρεος.

3.4.2 Υιοθεσία

Για τις προϋποθέσεις σύστασης και λύσης υιοθεσίας με στοιχείο αλλοδαπότητας, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο του κράτους την ιθαγένεια του οποίου έχει το κάθε πρόσωπο που εμπλέκεται στην υιοθεσία (άρθρο 23 ΑΚ). Για τον τύπο της υιοθεσίας εφαρμοστέο είναι το δίκαιο που προβλέπεται στο άρθρο 11 ΑΚ, δηλαδή, είτε το δίκαιο που διέπει το περιεχόμενό της, είτε το δίκαιο του τόπου όπου καταρτίζεται, είτε το δίκαιο της ιθαγένειας όλων των μερών. Όταν τα πρόσωπα που μετέχουν στην υιοθεσία έχουν διαφορετικές ιθαγένειες, πρέπει να τηρούνται οι προϋποθέσεις και να μην υπάρχουν κωλύματα, σύμφωνα με όλα τα δίκαια των αντίστοιχων κρατών, για να είναι έγκυρη η υιοθεσία.

Εφαρμοστέο δίκαιο για τις σχέσεις μεταξύ των γονέων που υιοθετούν και του παιδιού που υιοθετείται:

- όταν, μετά την υιοθεσία, έχουν την ιθαγένεια του ίδιου κράτους, του κράτους αυτού
- αν, κατά τη διάρκεια της υιοθεσίας, απέκτησαν κοινή νέα ιθαγένεια, του κράτους της τελευταίας κοινής ιθαγένειας
- όταν, πριν την υιοθεσία, έχουν διαφορετική ιθαγένεια και, μετά την υιοθεσία, δεν αλλάζει η ιθαγένειά τους ή, αν, πριν την υιοθεσία, έχουν την ίδια ιθαγένεια, αλλά, με την τέλεση της υιοθεσίας, αλλάζει η ιθαγένεια του ενός από τους εμπλεκόμενους στην υιοθεσία, του κράτους της τελευταίας κοινής συνήθους διαμονής τους, κατά τη διάρκεια της υιοθεσίας
- αν δεν έχουν κοινή συνήθη διαμονή, του κράτους την ιθαγένεια του οποίου έχει ο γονέας που υιοθετεί ή, στην περίπτωση που υιοθετούν σύζυγοι, το δίκαιο που ρυθμίζει τις προσωπικές τους σχέσεις.

3.5 Γάμος, ελεύθερη συμβίωση, συγκατοίκηση, άλλες σχέσεις συμβίωσης, διαζύγιο, δικαστικός χωρισμός, υποχρεώσεις διατροφής

3.5.1 Γάμος

Ουσιαστικές προϋποθέσεις

Για τις απαραίτητες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν και τα κωλύματα που δεν πρέπει να έχουν τα πρόσωπα που επιθυμούν να παντρευτούν, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο του κράτους την ιθαγένεια του οποίου έχουν, όταν αυτή είναι κοινή ή, αν έχουν διαφορετικές ιθαγένειες, οποιοδήποτε από τα αντίστοιχα δίκαια (άρθρο 13 παρ. 1 εδ. α' ΑΚ).

Τυπικές προϋποθέσεις

Για την εγκυρότητα του τύπου του γάμου, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο του κράτους την ιθαγένεια του οποίου έχουν τα πρόσωπα που θα παντρευτούν, όταν αυτή είναι κοινή ή, αν έχουν διαφορετικές ιθαγένειες, οποιοδήποτε από τα δίκαια του κράτους της ιθαγένειάς τους ή το δίκαιο του κράτους στο οποίο γίνεται η τέλεση του γάμου (άρθρο 13 παρ. 1 εδ. β' ΑΚ). Η ελληνική δημόσια τάξη απαιτεί την τήρηση τύπου στην τέλεση του γάμου, με αποτέλεσμα, οι ελεύθερες ενώσεις προσώπων που συμβιώνουν αλλά δεν έχουν τελέσει γάμο με την τήρηση κάποιου τύπου, να αναγνωρίζονται ως έγκυρες στην Ελλάδα, εφόσον αναγνωρίζονται ως έγκυρες από αλλοδαπό δίκαιο και αυτοί που συμβιώνουν δεν είναι Έλληνες.

Οι προσωπικές σχέσεις των συζύγων

Προσωπικές σχέσεις των συζύγων είναι εκείνες που έχουν στη βάση τους το γάμο και δεν έχουν περιουσιακό αντικείμενο, όπως η συμβίωση, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις, μεταξύ των οποίων και η διατροφή των συζύγων.

Εφαρμοστέο δίκαιο στις προσωπικές σχέσεις των συζύγων (άρθρο 14 ΑΚ), πλην της διατροφής:

- όταν μετά το γάμο έχουν οι σύζυγοι την ιθαγένεια του ίδιου κράτους, του κράτους αυτού
- αν κατά τη διάρκεια του γάμου οι σύζυγοι απέκτησαν κοινή νέα ιθαγένεια, του κράτους της τελευταίας κοινής ιθαγένειας
- αν κατά τη διάρκεια του γάμου οι σύζυγοι είχαν κοινή ιθαγένεια και ο ένας πήρε αργότερα την ιθαγένεια άλλου κράτους, του κράτους της τελευταίας κοινής ιθαγένειας, εφόσον ο άλλος σύζυγος συνεχίζει να

έχει την ιθαγένεια αυτή

- όταν οι σύζυγοι έχουν πριν το γάμο διαφορετική ιθαγένεια και μετά το γάμο δεν αλλάζει η ιθαγένειά τους ή, αν πριν το γάμο έχουν την ίδια ιθαγένεια, αλλά με την τέλεση του γάμου αλλάζει η ιθαγένεια του ενός, του κράτους της τελευταίας κοινής συνήθους διαμονής τους
- αν δεν έχουν κοινή συνήθη διαμονή κατά τη διάρκεια του γάμου τους, του κράτους με το οποίο οι σύζυγοι συνδέονται στενότερα.

Υποχρεώσεις διατροφής συζύγων

Το εφαρμοστέο δίκαιο ρυθμίζεται κατ' άρθρο 4 της Σύμβασης της Χάγης της 2.10.1973, που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το νόμο 3137/2003 και υποδεικνύει ως εφαρμοστέο το δίκαιο του κράτους όπου έχει τη συνήθη διαμονή του ο δικαιούχος.

Οι περιουσιακές σχέσεις των συζύγων

Στις περιουσιακές σχέσεις των συζύγων υπάγονται τα περιουσιακά δικαιώματα και οι αντίστοιχες υποχρεώσεις που δημιουργούνται με αφορμή το γάμο.

Εφαρμοστέο είναι το δίκαιο που ρυθμίζει τις προσωπικές σχέσεις των συζύγων αμέσως μετά την τέλεση του γάμου (άρθρο 15 ΑΚ).

3.5.2 Ελεύθερη συμβίωση, συγκατοίκηση, άλλες σχέσεις συμβίωσης

Στην Ελλάδα, εκτός από το γάμο, αναγνωρίζεται και μία άλλη μορφή συμβίωσης, η οποία προβλέπεται στο νόμο 3719/2008. Κατά ρητή πρόβλεψη και ρύθμιση του παραπάνω νόμου, σε όλα τα σύμφωνα συμβίωσης που συνάπτονται στην Ελλάδα ή ενώπιον ελληνικών προξενικών αρχών, χωρίς διάκριση για το αν τα μέρη είναι Έλληνες ή Αλλοδαποί, είναι εφαρμοστέος ο νόμος αυτός, τόσο ως προς τον τύπο, όσο και ως προς το σύνολο των σχέσεων των μερών. Στην περίπτωση που το σύμφωνο συμβίωσης καταρτίστηκε στην αλλοδαπή, για τον τύπο του συμφώνου εφαρμοστέο είναι το δίκαιο που προβλέπεται στο άρθρο 11 ΑΚ, δηλαδή, είτε το δίκαιο που διέπει το περιεχόμενό της, είτε το δίκαιο του τόπου όπου καταρτίζεται, είτε το δίκαιο της ιθαγένειας όλων των μερών, ενώ, ως προς τις σχέσεις των μερών, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο του τόπου όπου έλαβε χώρα η κατάρτιση του συμφώνου.

3.5.3 Διαζύγιο και δικαστικός χωρισμός

Για τα θέματα του διαζυγίου ή άλλης μορφής δικαστικού χωρισμού, η αναζήτηση του εφαρμοστέου δικαίου γίνεται μέσω του Κανονισμού (ΕΕ) 1259/2010 για τη θέσπιση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα του δικαίου που είναι εφαρμοστέο στο διαζύγιο και το δικαστικό χωρισμό – Ρώμη III. Ο βασικός κανόνας είναι ότι οι σύζυγοι μπορούν να επιλέξουν με κοινή συμφωνία το δίκαιο που θα είναι εφαρμοστέο σε περίπτωση διαζυγίου ή δικαστικού χωρισμού, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό ένα από τα ακόλουθα δίκαια: α) το δίκαιο του κράτους της συνήθους διαμονής των συζύγων κατά τον χρόνο σύναψης της συμφωνίας, ή β) το δίκαιο του κράτους της τελευταίας συνήθους διαμονής των συζύγων, υπό την προϋπόθεση ότι ο ένας εξ αυτών εξακολουθεί να διαμένει εκεί κατά τον χρόνο σύναψης της συμφωνίας, ή γ) το δίκαιο του κράτους της ιθαγένειας ενός εκ των συζύγων κατά τον χρόνο σύναψης της συμφωνίας, ή δ) το δίκαιο του δικάζοντος δικαστηρίου.

3.5.4 Υποχρεώσεις διατροφής

Ο παραπάνω Κανονισμός εξαιρεί ρητά το θέμα της διατροφής των πρώην συζύγων, το οποίο ρυθμίζεται κατ' άρθρο 8 της Σύμβασης της Χάγης της 2.10.1973, που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το νόμο 3137/2003 και υποδεικνύει ως εφαρμοστέο το δίκαιο του κράτους που εφαρμόστηκε στη διαδικασία του διαζυγίου ή του χωρισμού.

3.6 Περιουσιακές σχέσεις των συζύγων

Βλ. παραπάνω υπό 3.5.1., τελευταία παράγραφο

3.7 Διαθήκες και κληρονομική διαδοχή

Για τα θέματα που αφορούν όλες τις κληρονομικές σχέσεις, εκτός από τον τύπο με τον οποίο συντάσσεται και ανακαλείται μία διαθήκη, η αναζήτηση του εφαρμοστέου δικαίου γίνεται μέσω του Κανονισμού (ΕΕ) 650/2012

σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, την αποδοχή και εκτέλεση δημόσιων εγγράφων στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής και την καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου.

Όταν υπάρχει διαθήκη, αυτή θεωρείται έγκυρη όταν συντάχθηκε με τον τύπο που προβλέπει οποιοδήποτε από τα παρακάτω δίκαια (άρθρο 1 της Σύμβαση της Χάγης της 5^{ης} Οκτωβρίου 1961, για τις συγκρούσεις των νόμων που αφορούν τον τύπο διατάξεων διαθήκης):

- του κράτους όπου ο κληρονομούμενος συνέταξε τη διαθήκη
- του κράτους την ιθαγένεια του οποίου είχε ο κληρονομούμενος, όταν συνέταξε τη διαθήκη ή όταν πέθανε
- του κράτους όπου ο κληρονομούμενος είχε την κατοικία του ή τη διαμονή του, όταν συνέταξε τη διαθήκη ή όταν πέθανε
- όταν η διαθήκη αφορά ακίνητα, του κράτους όπου βρίσκονται τα ακίνητα.

3.8 Ακίνητη περιουσία

Το εφαρμοστέο δίκαιο, σχετικά με τις εμπράγματα σχέσεις που αφορούν την ακίνητη περιουσία, ρυθμίζεται από το άρθρο 27 ΑΚ και είναι το δίκαιο του κράτους όπου βρίσκονται αυτά.

Για τις ενοχικές σχέσεις που αφορούν την ακίνητη περιουσία, το εφαρμοστέο δίκαιο αναζητείται στον Κανονισμό (ΕΚ) 593/2008 – Ρώμη Ι, με γενικό κανόνα που ορίζει, ότι εφαρμοστέο είναι το δίκαιο που επέλεξαν τα μέρη.

Για τον τύπο που πρέπει να έχουν οι αμέσως παραπάνω συναλλαγές, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο του κράτους όπου βρίσκονται τα ακίνητα (άρθρο 12 ΑΚ).

3.9 Αφερεγγυότητα

Στη διαδικασία αφερεγγυότητας και στα αποτελέσματά της, το εφαρμοστέο δίκαιο καθορίζεται από τον Κανονισμό (ΕΚ) 1346/2000 περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας και είναι το δίκαιο του κράτους όπου άρχισε η σχετική διαδικασία.

■ Τελευταία επικαιροποίηση: 21/03/2018

Την έκδοση αυτής της σελίδας στην εθνική γλώσσα διαχειρίζεται ο αντίστοιχος αρμόδιος επαφής του ΕΔΔ. Οι μεταφράσεις έχουν γίνει από την αρμόδια υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι τυχόν αλλαγές που επιφέρει η αρμόδια εθνική αρχή στο πρωτότυπο ενδέχεται να μην έχουν περιληφθεί ακόμα στις μεταφράσεις. Η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο δεν αναλαμβάνουν καμία απολύτως ευθύνη όσον αφορά πληροφορίες ή δεδομένα που περιέχονται ή αναφέρονται στο παρόν έγγραφο. Βλ. την ανακοίνωση νομικού περιεχομένου για τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν στο κράτος μέλος που είναι αρμόδιο για την παρούσα σελίδα